

VZGOJA ZA PRIJATELJSTVO

Pri vzgoji ni najpomembnejše posredovati določena znanja ali spretnosti: gre predvsem za pomoč drugemu, da bi rasel osebno, da bi razvijal vse svoje zmožnosti, ki so od Boga prejeti dar.

Seveda je potrebno tudi izobraževati, posredovati vsebine, vendar tako, da pri tem nikdar ne pozabimo, da ima vzgoja *pomen*, ki sega dlje od poučevanja ročnih ali umskih sposobnosti. Pomeni, da se v igro vključi svoboda človeka, ki je deležen vzgoje, s tem pa tudi njegova odgovornost.

Zaradi tega je pri vzgoji potrebno postavljati primerne cilje, ki jih je odvisno od starosti posameznika mogoče doumeti kot nekaj smiselnega, kar daje pomen in vrednost začetni nalogi.

VZGAJATI S PRIJATELJSTVOM

Istočasno ni mogoče pozabiti, da zlasti v prvih obdobjih odraščanja vzgoja vsebuje močan čustveni naboj. Volja in razum se ne razvijata neodvisno od čutenja in vzgibov. Še več, čustveno ravnovesje je potrební pogoj zato, da bi se razum in volja razprostrla; v nasprotnem primeru zlahka prihaja do sprememb v dinamiki učenja in kasneje morda tudi do osebne neuravnoteženosti.

Toda, kako doseči ta red in mero v čustvovanju otroka, kasneje pa v mladostniku in mladem človeku? Morda je to eno izmed najtežavnejših vprašanj pri pedagoškem delu, med drugim tudi zato, ker gre za praktično stvar, ki zadeva vsako družino. Kakor koli, vnaprej lahko damo že en odgovor: ključnega pomena je vzbuditi zaupanje.

Očetje, ne grenite svojih otrok, da ne zapadejo v malodušje[1], svetuje apostol. Se pravi, da bi naši otroci postali bojzljivi, brez poguma, v strahu pred prevzemanjem odgovornosti. Malodušje: majhen, skup duh.

Ustvarjanje zaupanja je povezano s prijateljstvom, ki pomeni vzdušje, v katerem vznikne zares vzgojno ravnanje: starši si morajo prizadevati, da bi postali prijatelji svojih otrok. To je znova in znova svetoval sv. Jožefmarija: **Nasilno in oblastno vsiljevanje ni prava pot pri vzgoji. Vzorni starši si prizadevajo, da jih imajo otroci za svoje prijatelje, katerim lahko zaupajo svoje težnje, svoje probleme, od katerih lahko pričakujejo učinkovito in ljubeznivo pomoč.**[2]

Na prvi pogled ni lahko razumeti, kaj bi lahko pomenilo "postati prijatelj svojih otrok". Prijateljstvo navadno nastane med podobnimi, med nam enakimi, in ta enakost je v nasprotju z naravno nesimetričnostjo odnosa otrok-starši.

Vedno je mnogo več to, kar otroci prejemaó od staršev, od tega, kar bi jim eventualno mogli povrniti. Nikoli ne bo mogoče poravnati dolga, ki ga imajo do njih. Starši po navadi ne mislijo, da se žrtvujejo za svoje otroke, ko to dejansko počnejo; v tem, kar je za njihove otroke darilo, ne vidijo

nečesa, kar bi jim bilo odvzeto. Le malo se ustavljajo ob lastnih potrebah, oziroma vzamejo potrebe svojih otrok za svoje potrebe. Zanje bi dali življenje in dejansko ga običajno dajejo, ne da bi to opazili. Težko bi bilo med ljudmi najti večjo zastonjskost.

Kljub temu pa je tudi res, da se starši ob otrocih bogatijo; starševstvo je vedno nova izkušnja, tako kot je nekaj novega oseba sama. Starši od svojih otrok prejemajo nekaj zelo pomembnega: na prvem mestu ljubezen, nekaj, česar jim nihče ne bi mogel dati namesto njih, kajti vsak človek je edinstven; poleg tega pa priložnost, da izstopijo iz samih sebe, da se "razlastninijo" v izročanju drugim — mož ženi, žena možu, oba skupaj otrokom — ter tako rastejo kot osebe.

Človek kot oseba lahko svojo polnost najde samo v ljubezni. Kot uči drugi vatikanski koncil: »človek, ki je na zemlji edina stvar, katero je Bog hotel zaradi nje same, ne more v polnosti najti sam sebe razen z odkritosrčno daritvijo samega sebe.«[3] Dajati in prejemati ljubezen je edina stvar, ki more človeškemu življenju dati vsebino in "težo": »*Amor meus, pondus meum*,« pravi sv. Avguštin.[4] Ljubezen pa je bolj goreča v človeku, ki je sposoben trpeti za osebo, ki jo ima rad, kot pa v človeku, ki je sposoben le tega, da mu je ob tej osebi lepo.

Ljubezen vedno vključuje žrtev in razumljivo je, da jo zahteva tudi ustvarjanje tega ozračja zaupanja in prijateljstva do otrok. Vzdušje v družini je treba graditi, to ni nekaj, kar bi bilo človeku dano vnaprej. To pa ne pomeni, da gre za težaven projekt ali da bi bila potrebna posebna priprava: pomeni biti pozoren na majhne podrobnosti, znati z dejanji pokazati ljubezen, ki jo nosimo v sebi.

Družinsko okolje je v prvi vrsti povezano z ljubeznijo, ki jo med seboj imata in si jo izkazujeta zakonca: lahko bi rekli, da je ljubeznivost, ki jo prejemajo otroci, preobilje ljubezni, ki si jo med seboj izražajo starši. Od tega okolja živijo otroci, čeprav ga morda zaznavajo, ne da bi se zavedali njegovega obstoja.

Ta harmonija seveda postane še pomembnejša, kadar gre za dejanja, ki neposredno zadevajo otroke. Na področju vzgoje je ključno, da starša postopata enoglasno: na primer, ukrepu, ki ga določi eden od njiju, mora drugi zakonec slediti; če mu nasprotuje, je vzgajanje slabo.

Tudi starša morata vzgajati drug drugega in se vzgojiti, da bi lahko vzgajala. Nevzgojena oče in mati bosta le stežka dobra vzgojitelja. Rasti morata s tem, da negujeta svojo zakonsko vez, da napredujeta v krepostih, da skupaj iščeta pozitivno podporo za otroke.

VZGOJA ZA PRIJATELJSTVO

Zaupanje je “gojišče” prijateljstva. Prijateljstvo pa po svoji strani ustvarja prijazno, zaupljivo, varno, vedro okolje; s seboj prinaša ozračje, ki ne samo omogoča primerno komunikacijo med zakoncema, temveč spodbuja tudi izmenjavo z otroki in med otroki.

V tem pogledu se razlikujejo spori med zakoncema od sporov med brati in sestrami. Pogosto in celo normalno je, da prihaja do prepiranja med slednjimi; vsi se na tak ali drugačen način potegujemo za to, kar je mogoče dobiti, še zlasti, če gre za nekaj omejenega: vsak otrok bi si želel vedno držati svojo mamo za roko ali pa se peljati na sprednjem sedežu v avtomobilu, biti očetu najljubši, ali pa prvi vzeti iz ovojnega papirja novo igračo. Toda ti prepiri se lahko izkažejo tudi za zelo vzgojne in pripomorejo k socializaciji. Staršem nudijo priložnost, da otroke učijo, kako je mogoče hoteti dobro drugega, odpuščati, znati popustiti ali pa ohranjati svoj položaj, če je to potrebno. Z dobro zastavljenimi odnosi do drugih bratov in sester se naravna ljubezen do lastne družine usmeri v vzgojo v krepostih in utrjuje prijateljstvo, ki bo trajalo celo življenje.

Vendar pa se je v družini treba vprašati tudi, kako se krepí prijateljstvo med zakoncema. Spori v okviru zakona pogosto izvirajo iz pomanjkljive komunikacije. Vzroki so lahko zelo različni: drugačen pogled na stvari, dopustitev, da v vsakdanu prevlada rutina ali da se dvigne trenutek slabe volje ... V vsakem primeru se je izgubila nit dialoga.

Potrebno se je izprašati, prositi za odpuščanje in odpustiti. ***Če bi moral svetovati staršem, bi jim svetoval predvsem tole: naj vaši otroci vidijo — že v zgodnjih otroških letih vse vidijo in ocenjujejo, ne delajte si utvar —, da skušate živeti v skladu s svojo vero, da ne nosite Boga samo na svojih ustnicah, ampak da je navzoč v vaših delih. Vidijo naj, da si prizadevate, da bi bili odkritosrčni in zvesti, da se imate radi in da jih imate radi zares.***[5]

Otroci od staršev ne pričakujejo, da so izredno inteligentni ali posebej simpatični, ali pa da jim bodo dajali najtočnejše nasvete; pa tudi ne pričakujejo, da bodo izjemno zavzeti za svojo službo, ali da jih bodo zasuli z igračkami, ali da jim bodo omogočali sanjske počitnice.

To, kar si otroci resnično želijo, je videti, da se starša imata rada in se spoštujeta ter da imata rada njih in jih spoštujeta; da jim dajeta ***pričevanje o vrednosti in smislu bivanja, ki se utelesi v konkretnem življenju in je potrjeno v različnih okoliščinah in dogajanjih v teku let.***[6]

Kot je govoril sv. Jožefmarija, je družina *najpomembnejši posel* za starše in tudi najbolj plodovit, če se ga prav lotimo. Vključuje nenehno prizadevanje za rast v kreposti, neprekinjen trud, da ne bi popustili v čuječnosti. Vprašanje je, kako to doseči: kako posredovati prepričljivo pričevanje o smislu življenja? Kako v vsakem trenutku ravnati dosledno? Skratka, kako vzgajati za prijateljstvo, ali drugače rečeno, za ljubezen, za srečo?

Povedali smo že, da prav ljubezen, ki si jo zakonca izkazujeta in jo znata dajati otrokom, deloma odgovarja na ta vprašanja. Poleg tega sta še dva elementa vzgoje, ki sta posebnega pomena za rast

osebe in njeno sposobnost socializacije ter sta zato neposredno v zvezi s človekovo srečo. Gre za različni področji, vendar sta obe pomembni na svoj način.

Prvi element, ki včasih ni deležen zadostne pozornosti, je igra. Učiti otroka, kako naj se igra, velikokrat predstavlja žrtev in posvečanje časa, ki je redka dobrina, iz katere bi vsi hoteli potegniti čim več, vključno s počitkom.

Vendar pa je očetov in materin čas eden izmed največjih darov, ki jih otrok lahko prejme; je izraz bližine, konkreten način izkazovanja ljubezni. Že samo zaradi tega prispeva igra k ustvarjanju vzdušja zaupanja, v katerem se razvija prijateljstvo med starši in otroki. Poleg tega pa igra vzpostavlja bistvene pristope, ki so temelj kreposti, potrebnih za soočanje z življenjem.

Drugo področje pa je področje same osebnosti: način obnašanja očeta in matere v njuni različnosti umerja značaj in identiteto dečka ali deklice. Če so starši navzoči in pozitivno posegajo v vzgojo otrok — z nasmehom, z vprašanji, s tem, da jih popravijo brez povzročanja malodušja —, jim bodo kakor z osmozo predstavili zgled, kakšne osebnosti naj bodo, kako ravnati in se soočati z življenjem.

Če se borijo, da bi bili boljši, da bi poslušali, da bi bili videti veseli in prijazni, nudijo svojim otrokom nazoren odgovor na vprašanje, kako živeti srečno življenje ob omejitvah tega sveta.

Ta vpliv doseže globino njihovega bitja, njegov pomen in rezultate pa cenimo šele čez leta. V zgledu, ki ga dajeta oče in mama, otrok odkriva, kakšen je doprinos moškega in ženske pri oblikovanju resničnega doma; odkriva tudi to, da sta sreča in veselje mogoča zaradi medsebojne ljubezni; otrok dojema, da je ljubezen nekaj plemenitega in vzvišenega, kar je združljivo z žrtvijo.

Skratka, družinsko okolje na naraven in spontan način navaja otroka, da v svojem življenju postavlja oporne točke, ki mu bodo vedno pomagale k orientaciji, kljub odklonom, ki lahko prevladajo v družbi. Družina je izbrani kraj za izkušnjo o veličini človeškega bitja.

Vse to predstavlja enega izmed posebnih vidikov te požrtvovalne ljubezni staršev. Po eni strani sta deležna veselja ob lastnem ovekovečenju. Po drugi pa opažata rast nekoga, ki postopoma postaja vedno manj del njiju, da bi mogel biti vedno bolj on sam.

Tudi starši dozorevajo kot starši, kolikor z veseljem gledajo, kako njihovi otroci odraščajo in postajajo manj odvisni od njih. Izhajajoč iz življenjskih korenin — ki ostanejo za vedno — se uresničuje postopno in naravno odcepljanje nove življenjske zgodbe, ki se razprostira kot nepopisan list in se morda ne ujema s pričakovanji, ki so se gradila celo še pred rojstvom.

Vzgoja otrok, njihovo odraščanje, dozorevanje vse do njihove neodvisnosti bo nekaj, s čimer se bo lažje soočiti, če zakonca gojita tudi vzdušje prijateljstva z Bogom. Kadar se družina zaveda, da je *domača cerkev*[7], si otrok na preprost način privzema nekatera dejanja pobožnosti, maloštevilna in kratka, ***nauči se postavljati Gospoda med prve in najboljše temeljne navezanosti; nauči se obračati k Bogu kot k Očetu in k Devici Mariji kot k Materi; nauči se moliti, ko posnema zgled svojih staršev.***[8]

J. M. Barrio in J. M. Martín

- [1] Kol 3,21
- [2] Sv. Jožefmarija, *Jezus prihaja mimo*, 27
- [3] II. vatikanski koncil, past. konst. *Gaudium et spes*, 24
- [4] Sv. Avguštin, *Izpovedi*, XIII, 10
- [5] Sv. Jožefmarija, *Jezus prihaja mimo*, 28
- [6] *Prav tam*
- [7] Prim. 1 Kor 16,19
- [8] Sv. Jožefmarija, *Pogovori z msgr. Escrivájem*, 103